

FAKTA TRÄDGÅRD-FRITID

Roger Elg
Tom Ericsson

Nr 129
2007

SAMMANFATTAR AKTUELL FORSKNING VID SLU

Perenner för de fuktiga och vattennära platserna

- Perenner lämpade för den fuktiga och vattennära växtplatsen uppvisar stor art- och formriktighet med avseende på storlek och bladens utseende.
- Trädgårdens lågpunkter och lägen skyddade mot stark sol och vind erbjuder goda växtbetingelser för de fuktälskande perennerna.
- Lerjordens närings- och vattenhållande förmåga är här önskvärda egenskaper.

En frodig växtlighet karakteriserar den fuktiga och vattennära växtplatsen. Här samsas kraftfulla bladverk med gräsarternas sirlighet och en rik blomning pågår från tidig vår till sen höst.

Miljöer där vi har en relativt god tillgång på vatten är kanske inte de vanligaste att hitta i trädgårdssammanhang. Att ha en naturlig bäck eller vattenyta i trädgården är fåförunnat. För oss som fascinerats av de vattennära växtplatserna finns naturligtvis möjligheten att själva anlägga en damm eller mindre vattenspegel i trädgården som kan hjälpa till med att skapa de förhållanden som passar de vattenkrävande perennerna.

Vad utmärker de fuktälskande växterna?

Växtplatser med god vattentillgång är som regel också bördiga. Vatten behövs nämligen både för växterna och markens mikroorganismer, vilka hjälper till med att bryta ner alla döda växtdelar. Både mängden näring och hastigheten med vilken denna cirkulerar mellan mark och växter är därför stor på denna växtplats. Under sådana förhållanden gynnas växter som växer fort och som uppnår ansevärd storlek. Sköldbräcka (*Darmera peltata*), parasollblad (*Astilboides tabularis*) och flickrabarber (*Rheum palmatum*) utgör några exempel på storväxta arter som uppskattar en god vatten- och näringstillgång. De fuktiga och vattennära växtplatserna hyser även ett stort antal lågvuxna perenner såsom kabbleka (*Caltha palustris*), sommarviva (*Primula florindae*) och äkta förgätmigej (*Myosotis scorpioides*). Det gäller därför att tänka sig för när man komponerar en växtsammansättning på denna växtplats så att även de lågväxande arterna nås av det livgivande solljuset.

Utmärkande drag hos fuktälskande perenner i soliga lägen är tunna och relativt små blad, t.ex. nysört (*Achillea ptarmica*), stjärnflocka (*Astrantia major*) och fackelblomster (*Lythrum* sp.). Gräslika blad som hos dagliljor (*Hemerocallis* sp.), iris (*Iris*), gräs och olika starrarter (*Carex* sp.) är ytterligare en karaktär som är vanlig på de fuktigare växtplatserna. Som regel saknas avdunstningsskydd i form av behåring eller tjockt vaxlager (kutikula) på bladens ovan- och undersida. Fuktiga växtplatser i skuggigare lägen gynnar arter med stora blad såsom strutbräken (*Matteuccia*

Tom Ericsson

Stora blad, här representerade av sköldbräcka (Darmera peltata), är typiska för perenner med stort vattenbehov. Sköldbräckans små, men vackra blommor kan man avvjuta på våren långt innan bladen har utvecklats.

struthiopteris), rodersia (*Rodgersia* sp.), skunkkalla (*Lysichiton americanus*) och olika stånd (*Ligularia* sp.). Stora blad ökar förmågan att fånga ljus men gör samtidigt dessa växter mer känsliga för vind. De skadas också lätt av nattfroster under vår och höst. Skugga på grund av omgivande träd ger dock skydd både mot vind och frost under klara vår- och höstnätter.

Vad använder växterna vatten till?

Växter behöver vatten till en rad olika funktioner. Det behövs för att:

- transportera mineraler och socker till växtens alla delar
- fotosyntesen ska fungera
- ge stadga i blad och örtartade stammar
- kyla bladen, vilket är extra viktigt under varma sommark dagar
- fylla de nybildade cellerna i växtens olika delar

Tillsammans uppgår dessa "vattenposter" till mindre än hälften av allt vatten som en växt förbrukar. Merparten av det vatten som växterna tar upp försvinner ut ur bladen utan att fylla någon egentlig funktion. För att fotosyntesen ska fungera måste växtens klyvöppningar hållas öppna vilket gör att vatten från bladens inre delar ofrånkomligen avdunstar till den omgivande luften.

Växtens möjlighet att ta upp vatten

Det finns inga vattenpumpar i växtens rötter utan vatten vandrar från marken till de delar i roten som har högst koncentration av näringsämnen. Fenomenet kallas osmos och bygger på att naturen alltid vill utjämna uppkomna näringskillnader. Med hjälp av rötternas näringspumpar kan växten pumpa näring in i vattentransportsystemet och med hjälp av osmos kommer vatten automatiskt att följa efter. Det är alltså näringspumparna som gör det

Roger Elg

De olika ståndsen (Ligularia sp.) lyser upp i fuktrabatten. Släktet är extra känsligt för uttorkning och visar tidigt med slokande blad att det är dags för att vattna.

möjligt för växterna att ta upp vatten, men för att dessa ska fungera krävs att det finns syre i jorden. Utan syre stannar rötternas andning och det är denna process som genererar den energi som driver näringspumparna och därmed även vattenupptaget. Jorden i de fuktiga och vattennära växtplatserna får därför inte bli för blöt och därmed syrefattig under längre perioder. Undantag från denna regel finns bland de i växtlistan uppräknade arterna. Kabbleka och svärdslilja (*Iris pseudoacorus*) tål att översvämmas under långa perioder. Likaså uppvisar fackelblomster och strandiris (*Iris sibirica*) bra utveckling under blöta förhållanden men dessa arter växer också bra på betydligt torrare platser.

Hur mycket vatten behöver växterna?

Vattenbehovet varierar mellan arter beroende på tillväxtförmåga och bladens utseende och byggnad. Generellt sett beror vattenbehovet på mängden blad eller snarare på bladens sammanlagda yta. För att vatten ska avdunsta från bladen krävs solenergi och därför varierar avdunstningen med vädret och tidpunkten på året. Under juni är dagarna som längst och det är då som drivkraften för avdunstning är som störst. Under denna månad förbrukar växtligheten i frodiga perennrabatter ca 3 mm vatten per dag. Detta innebär att 3

Roger Elg

En av de mer högvuxna fuktälskarna är flikrabarber (*Rheum palmatum*).

liter vatten per kvadratmeter avdunstar enbart från bladen. Rosenflockel (*Eupatorium* sp.) och olika stånds är exempel på arter som snabbt reagerar på torr jord och då hänger med bladen. Har man dessa i rabatten kan man enkelt avgöra när det är dags att vattna. Avdunstningen från markytan kan också vara stor om den inte täcks av växter eller avdunstningsskydd i form av täckbark/grus/gräsklipp eller dylikt. Dagar med låg luftfuktighet och stark vind driver på avdunstningen som då kan uppgå till det dubbla. Veckobehovet av vatten under sommarmånaderna uppgår därför till 20–30 mm.

Att gestalta

Vid all växtgestaltning gäller det att välja växter vars kravstämmer överens med betingelserna över och under mark på den aktuella växtplatsen (se även Fakta Trädgård-Fritid nr 103).

För de fuktälskande perennerna gäller det att hitta de optimala lägena i trädgården. Ofta är lågpunkter bra att arbeta med då ytvatten leds hit och bidrar till att öka vattentillgången under vissa perioder. Även platser med vandrande skugga och de som är skyddade från stark vind är att föredra eftersom vattenavdunstningen från blad och mark då blir betydligt lägre jämfört med soliga och vindexponerade lägen. Jordarten är också viktig att utnyttja. De tunga svårarbetade lerjordarna är ofta till fördel om man tänker sig att gestalta med fuktälskande perenner. Om lerhalten är mycket hög kan det vara aktuellt att lätta upp strukturen med hjälp av kompost eller annat organiskt material.

Inspiration till planteringen vad gäller arter och kompositioner kan med fördel hämtas från naturliga våtmarker och diken där vi hittar t.ex. fackelblomster, kabbeleka och förgätmigej.

De fuktighetsälskande perennernas typiska karaktärer

Flertalet av de perenner som är anpassade till de fuktigare växtplatserna är starkväxande och ger en relativt hög, frodig och ofta fyllig karaktär

med sin bladmassa. Arter såsom finnslide (*Aconogonum x fennicum*), jätteälgräs (*Filipendula camtschatica*), amerikanskt älggräs (*F. rubra*) och rosenflockel tar för sig ordentligt av utrymmet i perennrabatten. Bland de lägre perennerna finns flera vivor (*Primula* sp.), förgätmigej, funkia (*Hosta*), astilbe (*Astilbe*) och penningblad (*Lysimachia nummularia*).

Eftersom merparten av perennerna i dessa lägen är storvuxna och yviga skapar det inte bara en annan karaktär utan också speciella förhållanden att tänka på vid gestaltning. Stora perenner kan lätt skärma av ljuset för intillstående arter om dessa inte själva har en jämförbar höjd eller är duktiga på att flytta sig till andra tillgängliga ytor genom utlöpare, t.ex. vitlysning (*Lysimachia clethroides*). Finnslidet tillsammans med t.ex. kransveronika (*Veronicastrum virginicum*) är stationära storvuxna perenner som till viss del kan lägga sig ner över intillstående växter i perennrabatten. Bra är då att runt dessa arter använda perenner som är höga nog att ta för sig och samtidigt ger dessa stöd till varandra. Runt mer stabila och upprätta perenner såsom rosenflockel, jätteälgräs och läkesilverax (*Actaea racemosa*) fungerar det naturligtvis bättre att arbeta mer med kontrast i höjder.

Varning!

Att arbeta med arter som har en förmåga att sprida sig mycket har också sina nackdelar. Den av munkarna på 1300-talet införda växten pestskräp (*Petasites hybridus*), med på våren decimeterhöga lilarosa blommor, exploderar efter blomning i växtkraft och bildar fält av meterhöga rabarberlika blad. Även det pampiga park- (*Fallopia japonica*) och jätteslidet (*F. sachalinensis*) måste hanteras med eftertanke annars kan de lätt ta över hela rabatten inklusive trädgården. En rotspärr i form av en cementring eller liknande förhindrar effektivt deras spridning.

Strandirisen bildar täta tuvor och tillför förutom en tidig försommarblomning ofta en vacker bladkaraktär till planteringar. Dessutom finns flera prydnadsgräs som blir mycket

De flesta vivor trivs i fuktiga och vattennära lägen. På bilden ses en handlaberviva.

kraftiga och ståtliga i fuktigare lägen, t.ex. de bredbladiga typerna av glansmiskantus (*Miscanthus sinensis*) och flera starrarter (*Carex*). Den inhemska arten tuvstarr (*Carex cespitosa*) är en formstark art som bildar tydliga, täta tuvor. En mer högvuxen starr med starkt hängande ax är hängstarr (*C. pendula*). Palmstarr (*Carex muskimgumensis*) är en nordamerikansk art med ett mycket dekorativt "palm"-liknande bladverk. Tuvade gräs med låg bladgrönka och höga skira blomställningar såsom jättetåtel (*Molinia arundinacea*) skapar vackra kontraster i de fuktiga lägena.

Vad gör man när vattentillgången är begränsad?

Vatten är en bristvara under sommaren framför allt i de östra delarna av Svealand och Götaland. Den genomsnittliga årsnederbörden i landets östra delar uppgår till ca

600 mm jämfört med västkustens ca 900 mm (källa SMHI). Förutom att nederbörden i landets sydöstra delar är betydligt lägre på årsbasis faller den största delen av nederbörden under hösten och vintern, vilket ytterligare förvärrar nederbördsunderskottet. Prisökningen på kommunalt vatten har pågått länge och under torrperioder inför många kommuner bevattningsförbud. Genom teknik i form av våtbädd kan dessa nackdelar motverkas.

Våtbädd

En våtbädd tillverkar man genom att gräva bort all jord ner till ca 40 cm djup i den tilltänkta planteringen. Därefter fodras gropen med t.ex. gummiduk eller annat beständigt material som t.ex. presenning eller plansilofolie. Den ursprungliga jorden fylls tillbaka om den inte består av svärbekämpade, fleråriga ogräs såsom kirskaal (kers), kvickrot, knölklocka m.fl. Vid behov kan jordens struktur förbättras genom inblandning av organiskt material. Denna konstruktion gör att inget vatten från regn eller bevattning går förlorat till de djupare jordlagren. Dessutom förhindras rötterna från närstående träd och buskar att växa in i våtbädden. Om planteringen ges en svag lutning kan överskottsvatten vid kraftiga regn enkelt ledas bort till omgivningen via det lägst belägna hörnet. Vattenbehovet till detta arrangemang kan reduceras om man utnyttjar regnvattnet från hustak istället för att leda detta till avloppssystemet (se även Fakta Trädgård-Fritid nr 83).

Sorkproblem

Miljöer som gynnar växtligheten drar som regel till sig ett rikt djurliv på både gott och ont. Rådjur och vattensork utgör de två främsta problemen på

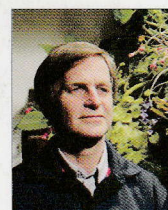
den fuktiga och vattennära växtplatsen. Staket, minst 1,8 m högt, håller som regel rådjuren utanför men inte sorkarna och många av trädgårdens perenner uppskattas av både vatten- och åkersork. Dessa äter växternas ovan- och underjordiska delar. Funkior, stjärnflocka och strandiris är exempel på perenner som sorkarna uppskattar extra mycket. Ett sätt för att undvika att växterna äts upp underifrån är att skydda dessa delar med finmaskigt kycklingnät. Genom att fodra planteringsgropen ner till ca 30 cm djup med kycklingnät stoppas sorkarnas framfart under jord och därmed förhindras att växternas centrala och livsviktiga organ äts upp. Nätet behöver inte sticka upp ovanför marken och växtens rötter kan utan problem växa ut genom nätet och därför påverkar detta skydd inte utvecklingen hos plantan.

Roger Elg är landskapsarkitekt och universitetsadjunkt i växtmateriallära på SLU, institutionen för stad och land, Box 7012, 750 07 Uppsala. Tel: 018-67 25 90 Fax: 018-67 35 12 e-post: Roger.Elg@sol.slu.se

Tom Ericsson är växtfysiolog och arbetar som forskare och lärare vid samma institution.

Tel: 018-67 25 34 e-post: Tom.Ericsson@sol.slu.se

Perenner för de fuktiga och vattennära platserna

I tabellen nedan ges exempel på lämpliga perenner för användning i fuktigare lägen. Givetvis finns det ytterligare fungerande arter/sorter utöver de beskrivna. Arterna och sorterna som anges finns till största delen tillgängliga i fackhandeln. (Namnsättningen bygger på Svensk Kulturväxtdatabas, <http://skud.ngb.se>)

(Förtydligande till rekommenderad användning: *enstaka* - planteras bäst som enskild planta/liten grupp, *grupp* - flera planter tillsammans i mindre eller större grupper, *marktäckare* - mattbildande art som binder ihop en plantering, *solitär* - oftast större växt med stark karaktär som kan planteras enstaka, *rabatt* - i praktrabatt med större perenner, *fyllnad* - växt som sprids bäst mellan högre perenner, *uppstickare* - enstaka, fritt spridd i rabatt stenparti eller naturmark, *natur* - rena arten finns vildväxande i Sverige eller spridd till naturmark från trädgård. Se vidare Fakta Trädgård – Fritid nr 103).

Vetenskapligt /svenskt namn	Höjd (cm) blad/blom	Blomfärg	Blom- tid	Rekommenderad användning	Bladkaraktär	Övrigt
<i>Achillea ptarmica</i> - nysört (vitpytta) var. <i>multiplex</i> 'Boule de Neige'	70	vit vit, fylld	juli-aug	fyllnad, natur	lansettlika, tandade, mörkgröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Aconitum carmichaelii</i> 'Arendsii' - ametiststormhatt	130	blåviolett	aug-sept	grupp	handflikade, mörkgröna	stabil växtsätt
<i>Aconitum x cammarum</i> - trädgårdsstormhatt 'Bicolor'	100	blåviolett/vit	juli-aug	grupp	handflikade, mörkgröna	grenig blomställning
<i>Aconogonon divaricatum</i> - vippslide	100	vit	juli-aug	grupp, fyllnad	lansettlika, oskaftade, ljusgröna	gracil, "knäböjer"
<i>Aconogonon x fennicum</i> - finnslide	200	vit	juni-aug	grupp, solitär	brett pillika, oskaftade, gröna	snabbväxande, yvig
<i>Actaea racemosa</i> - läkesilverax	180	vit	juli-aug	grupp, solitär	flikiga, gröna	svagt illaluktande
<i>Actaea simplex</i> 'Brunette' - höstsilverax	160	vit	aug-okt	grupp, solitär	flikiga, röda	placeras ljus för röda blad
<i>Astilbe Arendsii-Gruppen</i> - astilbe 'Cattleya' 'Fanal' 'Irrlicht'	50-100 100 50 50	rosa mörkröd vit	juli-aug	grupp	flikiga, rött i stjälkar/noder, mörkgröna	vackra vinterståndare
<i>Astilbe chinensis</i> var. <i>taquetii</i> - stor plymastilbe 'Purpurlanze'	90-110	purpurrosa	aug-sept	grupp	flikiga, rött i stjälkar/noder, mörkgröna	vackra vinterståndare
<i>Astilboides tabularis</i> - parasollblad	100	vit	juli	grupp, solitär	stora rundade blad, ljusgröna	känslig för vårfrost
<i>Astrantia major</i> - stjärnflocka 'Claret'	60 60	blekrosa mörkröd	juni-juli juni-sept	grupp	flikiga, gröna	problem med minerarflugor
<i>Caltha palustris</i> - kabbleka var. <i>alba</i> 'Multiplex'	30 20 20	mörkgul vit mörkgul, fylld	maj	grupp	njurlika, mörkgröna	rena arten frösprids lätt
<i>Bistorta amplexicaulis</i> - blodormrot 'Album' 'Firetail'	100	vit röd	aug-okt	grupp	brett pilformade, stjälkomfattande	tidig indikator på vattenbrist
<i>Bistorta major</i> - stor ormrot 'Superba'	70	rosa	juni-aug	grupp	brett pillika, stjälkomfattande	tidig indikator på vattenbrist
<i>Brunnera macrophylla</i> -kaukasisk förgätmigej 'Jack Frost' (silvrig) 'Variegata' (vita kanter)	40	blå	maj-juni	marktäckande, grupp	stora, njurlika, stråvhåriga, mörkgröna	frösprids lätt
<i>Carex cespitosa</i> - tuvstarr	50	svartbruna	april-maj	enstaka, grupp, natur	långa slanka, hängande, ljusgröna	frösprids lätt, vacker tuva
<i>Carex muskingumensis</i> - palmstarr 'Variegata' (vitstrimmig)	70	bruna	aug-sept	grupp	korta, upprätta, utstående blad, ljusgröna	vacker bladarkitektur
<i>Carex pendula</i> - hängstarr	60	gulgrön	maj-juni	grupp	bredbladig, styv, vass, gröna	vackra, hängande blomställningar
<i>Chelone obliqua</i> - sköldpaddsort 'Alba'	60	rosalila vit	aug-sept	grupp	lansettlika, tandade, mörkgröna	
<i>Darmera peltata</i> - sköldbräcka	100	ljusrosa	april-maj	grupp, solitär	runda, sköldlika, blanka, mörkgröna	blommor före bladverk
<i>Eupatorium maculatum</i> - fläckflockel 'Atropurpureum'	200	mörkt purpuröd	aug-sept	grupp, solitär	lansettlika, tandade, mörkgröna	tidig indikator på vattenbrist
<i>Eupatorium purpureum</i> - rosenflockel	200	purpuröd	aug-sept	grupp, solitär	lansettlika, tandade, mörkgröna	tidig indikator på vattenbrist
<i>Euphorbia palustris</i> - kärrtörel	100	gul	maj-juni	grupp	smala, lansettlika	yvig, vacker höstfärg
<i>Fallopia japonica</i> var. <i>compacta</i> - rosenslide	80	ljusröda	aug-sept	grupp, solitär	runda, ljusgröna	"bambulik"
<i>Filipendula camtschatica</i> - jätteälgräs	200	gulvit	juli-aug	grupp, solitär	flikiga, grova, mörkgröna	stabil
<i>Filipendula palmata</i> - sibiriskt älggräs 'Nana'	100 30	cremevit rosa	juli-aug juni-aug	grupp	flikiga, mörkgröna	
<i>Filipendula rubra</i> - amerikanskt älggräs 'Venusta Magnifica'	150	ljusrosa	juli-aug	grupp, solitär	flikiga, mörkgröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Filipendula ulmaria</i> - älggräs 'Variegata' (brokbladig)	150	vit	juli	grupp, natur	flikiga, mörkgröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Hacquetia epipactis</i> - gullflocka	10	gul	maj	marktäckare, grupp	äggrunda, krans- ställda, ljusgröna	
<i>Hemerocallis x hybrida</i> - daglilja m. sorter	30-90	vit, gul, röd m.fl.	juni-sept	grupp	långsmala-breda, ljusgröna	tuvbildande
<i>Hemerocallis citrina</i> - blekgul daglilja	80	ljusgul	juli-aug	grupp	gräslika, långsmala ljusgröna	doftande, tuvbildande
<i>Hemerocallis lilioasphodelus</i> - klargul daglilja	80	gul	juni-juli	grupp	gräslika, långsmala ljusgröna	tuvbildande
<i>Hosta</i> sp. - funkia m. sorter	20-100	lila, vit	juli-aug	grupp, solitär	hjärtform.-runda, brett lansettlika	kräver ofta flera år innan utv. planta

Vetenskapligt /svenskt namn	Höjd (cm) blad/blom	Blomfärg	Blom- tid	Rekommenderad användning	Bladkaraktär	Ovrigt
<i>Iris ensata</i> - japansk iris m. sorter	80	blå	juni-juli	grupp	gräslika, smala, upprätta, gröna	
<i>Iris pseudacorus</i> - svärdslija 'Variegata' (vitbrokig)	80	gul	maj-juni juni-juli	grupp, natur	brett svärdslika, blågröna	bra spridnings- förmåga
<i>Iris sibirica</i> - strandiris m. sorter (<i>Iris Sibirica</i> -Gruppen / rabattiris)	80	blå	juni-juli	grupp	smala, gräslika, upprätta, ljusgröna	
<i>Ligularia dentata</i> - klippestånds 'Desdemona' (rödaktiga blad)	100	orangegul	juli-sept	grupp	njurlika-runda, mörkgröna m. rött	tidig indikator på vattenbrist
<i>Ligularia przewalskii</i> - spirstånds	100	gul	juli-aug	grupp	starkt flikiga, ljusgröna	tidig indikator på vattenbrist
<i>Ligularia veitchiana</i> - gullstav	150	ljusgul	aug-sept	grupp	runda, ljusgröna	tidig indikator på vattenbrist
<i>Lysichiton americanus</i> - skunkkalla	100	gul	maj	enstaka, grupp, natur	stora, tunglika, blanka, ljusgröna	blommor före bladverk, frö- sprids, doftar sött
<i>Lysichiton camtschatcensis</i> - vit skunkkalla	100	vit	maj	enstaka, grupp	stora, tunglika, blanka, ljusgröna	nästan doftlös
<i>Lysimachia clethroides</i> - vitlysing	70	vit	juli-sept	grupp	lansettformade, ljusgröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Lysimachia nummularia</i> - penningblad 'Aurea' (gulbladig)	5	gul	juni-aug	marktäckare	små, runda, ljusgröna	sprids genom revor
<i>Lysimachia punctata</i> - praktlysing	70	gul	juli-sept	grupp, natur	brett lansett- formade, gröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Lythrum salicaria</i> - fackelblomster 'Blush' 'Robert'	90 60	rosa mörkrosa	juli-aug	grupp, natur	lansettformade, mörkgröna	frösår sig rikligt
<i>Lythrum virgatum</i> - fackelblomster 'Rose Queen'	50	rödviolett	juli-aug	grupp	lansettformade, mörkgröna	
<i>Matteuccia struthiopteris</i> - strutbräken	100	enskilda, vackra sporställningar		grupp, natur	flikiga, välordnade i trattlik symmetri, ljusgröna	vandrar med underjordiska utlöpare
<i>Miscanthus sinensis</i> - glansmiskantus 'Malepartus' 'Nishidake'	120/200 200/200	rödbrun/silvrig brungul	sept-okt sept-okt	grupp, solitär	breda, hängande, tuvbildande, gröna	långsam utveckling på våren
<i>Molinia arundinacea</i> - jättetåtel 'Transparent' 'Windspiel'	50/100 60/180 60/220	brun skira vippor ljusgul	aug-sept	grupp, solitär	breda, tuvbildande, mörkgröna	långsam utveckling på våren
<i>Monarda didyma</i> - temynta 'Blaustrumpf'	35-100 120	rödviolett	juli-aug	grupp	lansettformade, mörkgröna	torka gynnar mjöldagg
<i>Myosotis scorpioides</i> - förgätmigej 'Thüringen'	30 25	blå ljusblå	maj-aug juni-aug	marktäckande, grupp, fyllnad	håriga, runda, ljusgröna	frösår sig rikligt
<i>Onoclea sensibilis</i> - pärlbräken	50	enskilda, vackra sporställningar		grupp, natur	mjukt handflikad, ljusgröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Osmunda regalis</i> - kungsbräken (safsa)	100	sporgömmen i bladens spetsar		grupp, natur	flikiga, stora, matt ljusgröna	sällsynt, fridlyst
<i>Phalaris arundinacea</i> - rörflen 'Feezey' (randgräs, vitstrimmig)	100/150	blekgrön, täta vippor	juni-juli	grupp, natur	bredbladig, styv, upprätt, gröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Phlox maculata</i> - prickflox m. sorter	80-100	vit	juli-sept	grupp	lansettformade, mörkgröna	
<i>Phlox paniculata</i> - höstflox m. sorter	70-100	vit, rosa, lila m.m.	juli-sept	grupp	lansettformade, gröna-mörkgröna	torka gynnar mjöldagg
<i>Plantago major</i> 'Rubrifolia' - groblad	20	vit	maj-juni	grupp	runda, röda	
<i>Primula beesiana</i> - röd kandelaberviva	40	röd	juni-juli	grupp, uppstickare	äggrunda, ljusgröna	frösår sig
<i>Primula bulleyana</i> - brokig kandelaberviva	40	variabel i färg	juni-juli	grupp, uppstickare	äggrunda, ljusgröna	frösår sig
<i>Primula bulleyana</i> - gul kandelaberviva	40	orangegul	juni-juli	grupp, uppstickare	äggrunda, ljusgröna	frösår sig
<i>Primula denticulata</i> - bollviva	50	gul	juni-aug	grupp, uppstickare	omvänt äggrunda, gröna	doftande
<i>Primula florindae</i> - sommarviva	50	gul	juni-aug	grupp, uppstickare	brett lansettlika, gröna	doftande, frösår sig
<i>Primula japonica</i> - japansk viva 'Alba'	50	vit	juni-juli	grupp, uppstickare	brett lansettlika, gröna	
<i>Rheum palmatum</i> - flickrabarber var. <i>tanguticum</i>	150/200	röd	juni-juli	grupp, solitär	handflikiga, stora, mörkgröna m. rött	unga blad röda, senare gröna
<i>Rodgersia aesculifolia</i> - kastanjerodgersia	70/150	vit	juni-juli	grupp, solitär	stora (Ø25cm), kastanjebladlika, mörkgröna	känslig för vind och vårfrost
<i>Solidago Canadensis</i> -Gruppen - trädgårdsgullris	30-200	gul	aug-sept	grupp, natur	lansettformade, gröna	vandrar m. under- jordiska utlöpare
<i>Telekia speciosa</i> - strålöga	200	gul	juli-aug	grupp, solitär	stora, hjärtlika	
<i>Tradescantia Andersoniana</i> -Gruppen - tremastarblomma	40-70	vit, blå, rödviolett	juni-sept	grupp	gräslika	
<i>Trollius chinensis</i> - kinesisk smörboll 'Golden Queen'	70 70	orangegul	juni-juli	grupp	flikiga, mörkgröna	
<i>Trollius x cultorum</i> - trädgårdssmörboll 'Alabaster'	60	ljusgul	maj-juni	grupp	flikiga, gröna	
<i>Trollius europaeus</i> - smörboll	50	gul	maj-juni	grupp, natur	flikiga, gröna	
<i>Veronica longifolia</i> - strandveronika 'Blauriesin' 'Schneeriesin'	80 80 80	blå mörkviolett vit	juli-sept	grupp	smalt lansett- formade, tandade, mörkgröna	
<i>Veronicastrum virginicum</i> - kransveronika 'Album'	160	ljusviolett vit	juli-sept	grupp	smalt lansett- formade, tandade	kan kräva stöd